

DICK VAT, HOOFDREDACTEUR VAN HET VAKBLAD RIOLERING:

“Waterketenbeleid achterhaald”

De riolering is niet het deel van de waterketen dat het meest tot de verbeelding spreekt. De drinkwatervoorziening levert een product dat hogelijk gewaardeerd wordt door alle afnemers. De afvalwaterzuivering zet het vuile en infectieuze afvalwater om in een helder product dat teruggebracht kan worden in het milieu. De riolering daartussen zamelt het afvalwater in, al dan niet in combinatie met het regenwater. Toch is dit het onderdeel van de (afval)waterketen waarin tegenwoordig de meeste dynamiek voorkomt. De riolering zit, door de samenhang met de afvoer van het regenwater, enerzijds op het grensvlak van waterketen en watersysteem, anderzijds op het raakvlak van waterketen en openbare ruimte. Voor dit themanummer over riolering een gesprek in zijn woning te Leusden met ir. Dick Vat, hoofdredacteur van het vakblad Riolering en eindredacteur van het recent verschenen 'Bestuurlijk Handboek Riolering en Stedelijk Watermanagement'.

Wat is 'Riolering' voor een tijdschrift?

“Het is een onafhankelijk vakblad dat inmiddels 15 jaar iedere maand verschijnt. 'Onafhankelijk vakblad voor rioleringszorg en stedelijk watermanagement' luidt de huidige ondertitel. Dat stedelijk watermanagement is er de laatste jaren bijgekomen als antwoord op de stedelijke wateropgave. Het blad wordt uitgegeven door Holapress. Deze uitgeverij geeft vakbladen uit in combinatie met het organiseren van beurzen en het houden van congressen. Dat concept is als eerste toegepast in deze sector, vervolgens ook bij het gebouwenbeheer en het *facilitymanagement*. Deze combinatie van producten levert synergie op. Het spel moet creatief gespeeld worden, waardoor je een compleet productaanbod aan de betreffende doelgroep kunt aanbieden.”
“Zelf ben ik vanaf het begin in 1993 bij dit initiatief betrokken geweest. Ik werkte toen bij Oranjewoud. Eerst was ik lid van de redactieadviescommissie en dacht ik mee over het concept van het blad; sinds vijf jaar ben ik hoofdredacteur.”

Wat is het verschil met het blad Rioleringswetenschap?

“De bladen Afvalwaterwetenschap en Rioleringswetenschap zijn kwartaalbladen met technisch-wetenschappelijke achtergrondartikelen. Daarin staan soms ingewikkelde formules en grafieken. De riolering komt daarin vooral als materiële substantie aan de orde. In het blad Riolering gaat het meer over het maatschappelijk proces rond de inzameling en de afvoer van afval- en hemelwater. Daarin komen ook de betrokkenheid van de burger, de politieke en bestuurlijke aspecten en de projectmatige kant aan de orde. Het denken over riolering is constant in beweging. Daar komt soms ook veel emotie bij kijken.”

Emotie bij riolering?

“Ja, heel veel emotie zelfs. Dan praat ik niet over de pompen en de pijpen, maar over het reguleren van de stromen van afval- en regenwater. De eerste gericht op gezondheid en milieu, de tweede op het zo goed mogelijk voorkomen van wateroverlast. Meestal functioneert de verwerking van afval- en regenwater goed. Als het een keer verkeerd gaat, komen de problemen meteen heel dicht bij de burger en gaan de effecten iedereen aan. Anderzijds is er de bestuurlijke-politieke kant: de discussie over de taakverdeling tussen gemeenten en waterschappen.”

“In de Wet milieubeheer is vastgelegd dat riolering een gemeentelijke taak is. De nieuwe Wet gemeentelijke watertaken, die 1 januari 2008 in werking trad, bevestigt deze keuze en breidt ze uit met het aspect grondwater. De gemeente heeft nu een zorgplicht ten aanzien van afval-, hemel- én grondwater. Die laatste is beperkt tot overtollig grondwater in de stedelijke omgeving, voor zover het doelmatig is dat de gemeente zich daarmee bezighoudt. De gemeentelijke rol is dus uitgebreid en versterkt. De gemeente heeft, op haar grondgebied, ook de regietaak ten opzichte van andere beheerders, waaronder het waterschap. Per 1 januari 2010 worden deze gemeentelijke watertaken integraal in de nieuwe Waterwet opgenomen.”

Het is goed dat de verantwoordelijkheid voor het grondwaterbeheer nu geregeld is.

“Niet alleen zijn de verantwoordelijkheden nu duidelijker, er is ook meer bestuurlijke ruimte gekomen. Vroeger vaardigden de ministeries landelijke richtlijnen uit waaraan de gemeenten geacht werden te voldoen.

Dat systeem werkte redelijk goed, maar ging voorbij aan lokale verschillen, waardoor de maatregelen niet altijd optimaal waren om het beoogde doel te bereiken. Nu is besloten om geen landelijke normen meer uit te vaardigen. Doelen worden voortaan, in goed overleg, lokaal vastgesteld door gemeenten en waterschappen.”

Waar gaat de discussie nu inhoudelijk over?

“De discussie gaat onder andere over de vuilemissie vanuit de riolering op oppervlaktewater. Vanaf 1993 is een landelijk emissiespoor ingezet en zijn miljarden euro's geïnvesteerd in bergbezinkbassins, IBA's en drukrioleringsystemen. Dat is nu klaar. Nederland beschikt hiermee over een prima rioleringsvoorziening. Toch bestond plotseling weer een nieuwe beweging als gevolg van drie ontwikkelingen: de KRW die vérgaande eisen aan de waterkwaliteit stelt, de opwarming van het klimaat met zwaardere buien en grotere kansen op wateroverlast én de politieke discussie in de Tweede Kamer over de hoogte van het rioolrecht met als inzet: de kosten worden onbeheersbaar, het moet doelmatiger en transparanter. De waterketenbenadering werd geacht hiervoor de oplossing te zijn. Vakinhoudelijk hebben we het dan vooral over het al dan niet afkoppelen van het regenwater. De opstelling werd: een gemengd stelsel is niet duurzaam en veroorzaakt onnodige kosten op de rwzi. Het regenwater moest grootschalig afgekoppeld worden. Maar afkoppelen kost ook geld, in het hoger gelegen oosten van Nederland echter minder dan in het lagere westen. In het oosten kun je infiltreren in de bodem, in het westen heb je regenwaterriolen en bergingsvijvers nodig.”

“Daarbij komt nog de vervanging van de riolering. Veel stelsels zijn inmiddels zo'n 60 jaar oud. Vervangen is kostbaar, hangt samen met het beheer van de weg en de inrichting van de openbare ruimte. Je krijgt nu dus een boeiende, maar complexe opgave die op het bordje van de gemeente ligt: riolering vervangen, emissies beperken, (grond)wateroverlast voorkomen en kosten beheersen. Het rioolstelsel moet duurzaam en klimaatbestendig gemaakt worden met draagvlak van de burger.”

“Voor deze uitdaging is het 'Bestuurlijk Handboek Riolering en Stedelijk Watermanagement' samengesteld. Niet als uitgave van de overheid, maar als uitgave van de

CV

1944 geboren in Rijswijk (ZH)
 1963-1967 studie weg- en waterbouw HTS Den Haag
 1969-1973 studie civiele gezondheidstechniek TU Delft
 1973-1989 specialist waterloopkunde en projectleider riolering DHV
 1989-2003 landelijk coördinator riolering Oranjewoud
 2003-heden zelfstandig adviseur en hoofdredacteur Riolering

Dick Vat

vakwereld. Op een oproep voor deelname kwam veel respons: 25 auteurs werkten mee aan 16 hoofdstukken."

Wat is de uitdaging?

"Je hebt met drie beheergebieden te maken. Met het afvalwater zit je in de afvalwaterketen, met het hemelwater en het grondwater in het watersysteem en met de aanleg van voorzieningen in de openbare ruimte. De doelmatigheidswinst zit niet in meer samenwerking binnen de waterketen, want drinkwater speelt in dit verband nauwelijks een rol."

"De samenwerking in de waterketen stimuleren is in wezen een achterhaald beleid. Van drinkwaterbedrijven kun je hier nauwelijks synergievoordeel verwachten. De echte uitdaging zit in het samenspel van gemeente en waterschap, zowel bij het realiseren van de stedelijke wateropgave en het klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte als bij het, in samenhang hiermee, optimaliseren van de afvalwaterketen. Dat alles tegen de laagste kosten voor de burger."

Waar verwacht jij het optimum?

"Ook daar zie je voortdurend ontwikkeling. De NWRW heeft 20 jaar geleden het verbeterd gescheiden stelsel geadviseerd om zoveel mogelijk vervuilde regenwater naar de rwzi te brengen. Overal werden verbeterd gescheiden stelsels aangelegd. Enkele jaren later zei men dat dit eigenlijk een verkeerde keuze was, omdat verdund afvalwater het zuiveringsproces op de rwzi verstoort en het effluent slechter wordt." "Afkoppelen werd toen het parool. Maar het afstromende regenwater is nog altijd niet schoon - dat had de NWRW aangetoond -, dus moet het regenwater wel lokaal behandeld worden. En die lokale voorzieningen moeten aangelegd en beheerd worden. Dan zijn er ook nog foutieve aansluitingen. In feite dus weer een optima-

regenwater op het oppervlaktewater? Hoe verhoudt die zich tot de invloed van afgevallen bladeren, van uitwerpselen van vogels, etc.? Hoe voorkom je valse aansluitingen? Wat voor voorzieningen zijn mogelijk? Wat kosten deze qua aanleg en beheer? Goed stedelijk watermanagement eist beantwoording van al die vragen. Om dat goed te doen, is een cultuurverandering nodig met als bijkomende opgave de noodzaak tot het opleiden van voldoende (jonge) mensen die zo'n breed en dynamisch aandachtsveld willen beheersen, zowel mannen, als vrouwen."

Hoe ziet jouw loopbaan eruit?

"In ben in 1944 geboren in Rijswijk (ZH). Na een studie weg- en waterbouw aan de HTS in Den Haag studeerde ik in Delft

"Burger nu participant in stedelijk watermanagement"

lisatievraag tussen centraal en decentraal, zowel technisch als financieel. Binnen het waterschap speelt bovendien een optimalisatievraag tussen het beheer van de zuivering en het beheer van het oppervlaktewater. Daarvoor hebben wij nu een nieuwe generatie optimalisatiestudies afvalwatersysteem (OAS). Nieuw element hierbij is dat er veel meer aandacht is gekomen voor de rol van de burger."

Wat bedoel je met de rol voor de burger?

"De nieuwe wet legt vast dat de burger primair verantwoordelijk is voor het watermanagement op zijn eigen perceel: voor het waterdicht maken van zijn huis, voor zijn lozingsgedrag - geen huishouddoekjes in het riool -, voor de gevolgen van extra verhard oppervlak door zijn tuin vol tegels te leggen, etc. Vroeger was de situatie: de gemeente regelt alles, de burger weet van niets. Nu hebben gemeente, waterschap en burger ieder hun eigen verantwoordelijkheid."

Hoe wordt een nieuwe wijk tegenwoordig gerioleerd?

"Doorgaans met een gescheiden stelsel. Maar de oude vragen zijn weer terug. Wat is de invloed van de vuilbelasting van het

Civiele Gezondheidstechniek bij professor Koot. Eind 1973 werd DHV mijn eerste werkgever. Ik was daar eerst specialist waterloopkunde en later projectleider riolering onder leiding van Jan Wiggers. In 1989 ben ik naar Oranjewoud gegaan, als landelijk coördinator riolering. Vanuit Almere werkte ik voor de vijf vestigingen van Oranjewoud in Nederland. Inmiddels ben ik met pre-pensioen en werk nog als freelance-adviseur. Dat vraagt ongeveer drie dagen per week. De rest van de tijd besteed ik onder andere aan filosofie."

"Spinoza is mijn favoriete filosoof. De evolutieleer en alle gedachtevorming daaromtrent boeit mij zeer. Wat ik daar tegenkom, probeer ik te vertalen naar ontwikkelingen die gaande zijn in de maatschappij en dus ook in de watersector. Uiteindelijk vormt alles één geheel."

Maarten Gast